

7. Liturgické farby, predmety, rúcha a knihy

Počiatok odievania musíme hľadať už v knihe *Genezis*- ako dôsledok prvotného hriechu, z pocitu hanby... Takže od prvotného hriechu je oblečenie znakom civilizovaného človeka. Gréci vyžadovali: aby každý človek vstupujúci do chrámu zobliekol svoje šaty, vykúpil sa v tečúcej vode a obliekol sa do čistých šiat na znak- že je potrebné pred vstupom do chrámu zanechať starého človeka. Eliáš hodil svoj plášť Elizeovi- ako symbol povolania za proroka. Pavol spomína: že pri liturgii sa muži majú modliť s odkrytou hlavou a ženy si ju majú zakryť závojom. Tiež vieme, že krstenci boli po krste oblečení do bieleho rúcha, ktoré nosili celú oktávu.

Prvé oblečenie predsedajúceho sa moc nelíšilo od ostatných, neskôr si obliekal tuniku, potom paenulu- rúcho zakrývajúce celé telo a z ktorej sa neskôr vyvinul ornát.

Čo sa týka farebnosti- bolo to ponechané na ľubovôľu celebranta. Až pápež Inocent III. (9.stor.) zaviedol pravidlá a spomína päť liturgických farieb.

Najnovšie predpisy hovoria: „Svedčí sa, aby krásu a vznešenosť obradu nedodávalo nadmerné používanie ozdôb, ale použitá látka a strih. Rozdielnosť farieb má účinnejšie objasniť povahu slávených tajomstiev viery.

Kňaz pri slávení liturgie nevystupuje ako súkromná osoba. Zastupuje Krista – Veľkňaza, čo zvyrazňuje aj liturgické rúcho a jeho farba.

Farby:

- **biela** – symbol svetla, čistoty, dokonalosti, radosti, oslavy. Na hore premenenia: „zažiarila tvár Krista sťa slnko a odev mu zbelel ako svetlo.“ (veľkonočné a vianočné obdobie, sviatky a spomienky Pána, Panny Márie, svätých, anjelov...)
- **červená** – znamená vášne, nenávisť, krutosť, neviazanosť. Červené rúcho zneváženého Mesiáša je symbolom Kristovej obety. Tiež znamená: život, teplo, plodnosť, lásku... Aj zmŕtvychvstalý Kristus je predstavovaný v žiarivom červenom rúchu- víťazstvo. (sviatky Pánovho utrpenia, smrti apoštolov a evanjelistov, Turíce, deň mučeníkov, Kvetná nedeľa, Veľký piatok)
- **zelená** – farba živých rastlín, výraz nádeje (obdobie cez rok)
- **fialová** – vzniká zmiešaním červenej a modrej, preto je symbolom rovnováhy, umiernenosti, zmierenia medzi nebom a zemou, dušou a telom, láskou a múdrosťou, spojenia Boha s človekom... (advent, pôst, kajúcne dni, omše za zosnulých)
- **ružová** – farba radosti (3. Adventná- Gaudete, 4. Pôstna- Laetare)
- **zlatá** – nahrádza všetky okrem fialovej, znak Kráľovskej hodnosti Krista
Liturgické rúcho symbolizuje dôstojnosť osoby zasvätenej Bohu. Od 9.stor. muselo byť rúcho posvätené. V 11.stor vznikli modlitby pri obliekaní šiat.

Rúcha:

- **dalmatika** – omšové rúcho diakona, ktoré má tvar písmena T.
- **alba** – biela dlhá košeľa, znak posväcujúcej milosti a čistého života (diakon, kňaz, biskup, miništranti, kantori...)
- **cingulum** – povraz, opasok, znak nevinnosti.. Slúži na prepásanie alby, odevu rehol'níkov.
- **štóla** – pás, znak kňazskej moci. Diakon ju nosí na ľavom ramene, kňaz ju má prekríženú cez prsia a biskup ju nosí neprekríženú. Je symbol svydobných šiat, milosti, nesmrteľnosti.
- **ornát** – omšové rúcho kňaza, znak Kristovho bremena a príjemného jarma. Oblieka sa na všetky ostatné rúcha, preto sa pokladá za symbol lásky, ktorá zakrýva hriechy.
- **pluviál** – bol svetským rúchom kniežat a kráľov. Spočiatku si ho kňazi obliekali do chladného počasia, na procesie... Neskôr sa používal pri slávnostných večperách a lit. Úkonoch mimo svätej omše. Dnes sa tento „plášť“ používa pri všetkých lit. Činnostiach okrem sv. omše.
- **náplecné vélum** – dlhší širší pás
- **superpelícia** – krátka biela košeľa, skrátaná alba.
- **reverenda** – čierne kňazské rúcho
- **biret** – čierna čiapka

Biskupské:

- **mítira** – prikrývka hlavy, dvojrohá čiapka- dve časti Sv. Písma., biskup je učiteľ Božieho Slova SZ a NZ
- **solideo** – malá okrúhla čiapočka (biskup má fialovú, kardinál purpurovú, pápež bielu)
- **biskupská palica – pastorál** - berla, znak pastierskej služby a moci. Opátsky je skôr v podobe písmena T a biskupský je zakrivený.
- **pektorál** – náprsný kríž, znak zjednotenia sa s Kristom.
- **biskupský prsteň**- súčasť oblečenia biskupa, znak zasnúbenia sa s diecézou
-

Arcibiskupské:

- **pálium** – pás z bielej vlny so 6 čiernymi krížikmi, má podobu náhrdelníka s dvoma koncami, ktoré visia vpredu i vzadu. Symbol právomoci arcibiskupa.
Je potrebné, aby posvätné rúcha prispievali ku kráse samého posvätného úkonu.

Liturgické nádoby:

Pri slávení liturgie sa používajú aj viditeľné a hmotné prostriedky na oslavovanie Boha. *Máme k nim posvätnú úctu, lebo:*

- Cirkev ich vyzdvihla z bežného pozemského používania a *zasvätila ich Božej službe*
- tvoria neodmysliteľnú *súčasť slávenia liturgie*
- **kalich** – posvätná nádoba v ktorej sa premieňa víno na krv Kristovu (čása - cuppa; stopka s hlavičkou - nodus; noha – pes)
- **obetná miska** – na premieňanie hostií
- **paténa** – malá mištička na veľkú hostiu
- **cibórium** – nádoba s vrchnákom na hostie
- **monštrancia** – ozdobná nádoba na vystavenie Eucharistie
- **kadidelnica** – nádoba na žeravé uhlíky
- **lod'ka** – nádoba na voňavý timián
- **svätenička** – nádoba na svätenú vodu

Predmety:

- **palla** – tvrdá štvorcová prikrývka kalicha
- **purifikatórium** – šatka na čistenie kalicha
- **korporál** – obrúsok pod kalich
- **ampulky** – nádobky na vodu a víno, odporúčajú sa zo skla- aby bolo vidno ich obsah.

Spojenie liturgie s umením je veľmi starého dáta, lebo od počiatku sa Cirkev starala, aby predmety slúžiace na liturgické účely boli skutočne *umelecké*, aby predmety a celá liturgia bola *odrazom Božej krásy*.

Knihy:

V liturgickej knihe sú texty a predpisy o obradoch, ktoré slúžia v Cirkvi, potvrdené Svätou stolicou. Patrí tu:

- **Rímsky Misál:** je najdôležitejší, obsahuje texty všetkých sv. omší, smernice, texty na jednotlivé obdobia liturgického roku, texty o svätých, votívne...
- **Lekcionár:** čítania a žalmy na jednotlivé slávenia, máme päť dielov
- **Evanjeliár:** úryvky evanjelia
- **Rituál:** modlitby a predpisy, ktoré sa vzťahujú na slávenie sviatostí a svätenín.
- **Pontifikál:** modlitby a predpisy obradov sviatostí a svätenín, ktoré udeľuje biskup (posviacka kostola, vysviacka kňazov...)
- **Liturgia hodín:** liturgická modlitba cirkvi- Breviár, má štyri diely: 1. Advnetné obdobie, 2. Pôstne a veľkonočné obdobie, 3. Cezročné 1 - 17. týždeň, 4. Cezročné 18 - 34. týždeň.
- **Modliteník:** na pobožnosti a adorácie
- **Direktórium** – liturgický kalendár: pokyny na slávenie sv. omše každý deň v roku
- **Knihy liturgických spevov:** Liturgický spevník I, II, IIB, IIC, III. (Kyriale Romanum, Graduale romanum, Kyriale simplex, Graduale simplex...) JKS – je spevník, ktorý sa používa pri liturgii, ale neradíme ho k liturgickým, pretože piesne obsahujú ľudové text